

OB OBLETNICI ZMAGE NAD FAŠIZMOM
TER PODPISA AVSTRIJSKE DRŽAVNE POGODBE

prireja
Zveza koroških partizanov

manifestacijo partizanskih zborov treh dežel

pod geslom

„Iz UPORA in ZMAGE za MIR in ENAKOPRAVNOST“

nedelja, 13. maj 1984, 14. ura,
delavska zbornica Celovec

Sodelujejo:

- Ljubljanski partizanski pevski zbor
- Tržaški partizanski pevski zbor
- Koroški partizanski pevski zbor
- Godba milice Slovenije

France Popit novi predsednik SR Slovenije

Od ponedeljka tega tedna naprej ima SR Slovenija novega predsednika svojega najvišjega organa. France Popit, dolgoletni predsednik CK ZK Slovenije, je bil od delegatov s 93,16 odstotka glasov izvoljen za novega predsednika predsedstva SR Slovenije. France Popit nasleduje Viktorja Avblja, ki ga je predsedstvo SFR Jugoslavije odlikovalo z redom junaka socialističnega dela.

Za člana predsedstva SRS pa so delegati s 97,73 odstotka glasov izvolili mednarodno znanega gospodarstvenika Janeza Stanovnika.

Po razglasitvi volitev je novi predsednik predsedstva Slovenije govoril o sedanjih razmerah in o stabilizaciji

skih nalogah, kjer je izjavil da se morajo v gospodarstvu uveljaviti merila, ki veljajo na svetovnem tržišču.

Prihodnji teden pa bo v predsedstvo Jugoslavije kot zastopnik Slovenije prišel Stane Dolanc, dosedanji zvezni sekretar za notranje zadeve. Istočasno bo prenehala Sergeju Kraigherju funkcija člana predsedstva SFR Jugoslavije.

Ob izvolitvi Franceta Popita za predsednika Slovenije mu je čestitala tudi Zveza slovenskih organizacij z vključenimi organizacijami ter izrazila prepričanje, da bo tudi on kot njegovi predhodniki upošteval težnje slovenske narodne skupnosti na Koroškem.

Najboljši odgovor proti ločevanju šolarjev je prijava k dvojezičnemu pouku!

(Ta petek in soboto bo največ terminov za vpisovanje šolarjev. Možnost prijave k dvojezičnemu pouku obstoja še do 20. maja in deset dni po začetku novega šolskega leta)

„Prvi naval je spodletel“

„Prvi masivni naval FPÖ in KHD na dvojezično šolo je spodletel“, je v radijskem intervjuju in pri prvi predstavitvi nove brošure (glej tudi str. 6) zadovoljno ocenil predsednik ZSO Feliks Wieser in poudaril, da moramo prepričavati ljudi o potrebi skupne in dvojezične vzgoje še naprej s stvarnimi argumenti. Kot čutimo iz učiteljskih vrst, iz stališča sindikalnega vodstva, iz nešteti izjav raznih organizacij, se je avstrijska demokratična javnost močno zoperstavila nacionalističnim načrtom. Brez dvoma to odmeva po deželi.

Ampak, so ti glasovi že prodrli v vsako južnokoroško vas, jih podpira večina ljudi? Zgleda, da še ne!

Prejšnji teden sem zvedel, da nekdo blizu Borovelj svojega otroka ne bo prijavil k dvojezičnemu pouku, ker se boji, da se bi otrok — če se bi uresničili načrti Haiderja — moral predaleč voziti v šolo! Torej niso vsi takšni, da bi samozavestno odgovo-

rili „apart-heiderjem“ s tem, da prijavijo svojega otroka k dvojezičnemu pouku. Nasprotno že sama zahteva po ločevanju prepreči prijavo!

Če hočemo, da se bodo ljudje znebili tega strahu, ki jim ponekod vzame sapo in jim zaveže jezik (seveda predvsem slovenskega), potem jih moramo predvsem v osebnih razgovorih še bolj prepričati o koristnosti in prednosti dvojezičnega pouka. Le tako bomo v sodelovanju z demokratičnimi silami v Avstriji v stanju še bolj izolirati tiste sile, ki jim še vedno koristi odvisnost Slovencev ali strah ponemčenega človeka, ki ga izrabljajo v svoje politične in gospodarske namene.

Stopnjujemo samozavestno in samostojno delo, da bomo zagotovili dvojezično vzgojo in se skupaj z vsemi demokratičnimi silami lotili iniciativ za izboljšanje dvojezičnega pouka.

vinko

Blecha: Odločno proti neofašizmu

Okoli 6.000 ljudi iz dvanajstih držav se je udeležilo manifestacije v Mauthausnu ob 39-letnici osvoboditve iz tega zloglasnega nacističnega taborišča smrti, kjer je bilo ubitih okrog 20.000 internirancev

Avstrijo je predstavljal notranji minister Karl Blecha, ki je poudaril, da se je treba učiti iz preteklosti in se braniti proti vsem poskusom fašističnega uveljavljanja. Eksekutivi je naročil, da vidno in poostreno postopajo proti neofašističnim skupinam in organizacijam. Mauthausen pa je označil kot spominski kraj, ki opominja na to, da je treba podzveti vse, da se bi razmere, ki so vladale pod nacizmom, nikoli več ne ponovile. Iz teh izkušenj izpred 40 let pa se je Avstrija tudi naučila, da mora odločno zagovarjati politiko popuščanja napetosti, je dejal minister.

To brošuro v nemščini, ki jo je izdal Slovenski znanstveni inštitut, bosta ZSO in NSKS razširjali v avstrijski javnosti, da bomo dobili še več zavaznikov za dvojezično šolo. Več o brošuri na 6. str.

V Evropskem svetu o narodnostnih skupinah

Stalna konferenca lokalnih oblasti in dežel (regij) pri Evropskem svetu v Straßburgu bo prihodnji torek in sredo obravnavala položaj narodnostnih skupnosti v članjenih državah na področju šolstva, sredstev javnega obveščanja in o tem kakšni so odnosi manjšine do oblasti, oz. pristojnih uradov. Generalnemu poročilu bodo sledila tudi kratka poročila delegacij narodnosti v članjenih državah. V pripravi je tudi posebna Charta regionalnih in manjšinskih jezikov, ob sprejetju katere bi Evropski svet prav gotovo napravil pozitiven korak na področju, ki ga je doslej bolj zane-marjal. Na tem „hearingu“ bodo navzoči tudi zastopniki slovenske narodne skupnosti v Avstriji in v Italiji. Prav za ta posvet pa je lani bila izdana tudi strnjena informacija Inštituta za narodnostna vprašanja v Ljubljani o položaju italijanske in madžarske narodnosti v SRS.

Imeli bomo to, kar si bomo sami priborili

Ob obletnicah zmage nad fašizmom in podpisa državne pogodbe

in spet ljudje. 8. maja so se končno odprla vrata Treblinke, Mauthausna, Dachaua, Buchenwalda, Majdaneka, Jasenovca, Urba, izseljeniških in nešteto drugih taborišč, v katerih so bili naši ljudje, žejni svobode in miru, rešeni strašnih muk in ponižanj s strani fašističnih oblastnikov. 8. maja pa smo se vračali tudi iz naših gozdov kot partizani, ponosni, da se je začel graditi novi svet. Kot partizani, ki smo se borili v sklopu Titovih partizanov, smo doprinesli tudi velik delež k temu, da se je po 8. maju začela porajati današnja Avstrija.

Kaj pomeni 8. maj za nas udeležence narodno-osvobodilnega boja in za vse tiste, ki so bili pregnani in internirani v uničevalnih taboriščih tisočletnega rajha, doume le tisti, ki je vse to preizkusil na lastni koži. Nepopisno veselje vseh zatiranih, radost in objemanja, obdarovanja in marsikje od velike izčrpanosti tudi smrt ob neizmerni sreči ob besedi svoboda, mir.

Tedaj, 8. maja 1945, ko smo se vračali na svoje domove, pa smo oprostili tudi marsikaj našim na-

sprotnikom v prepričanju, da je vojne konec in da bo treba napeti vse sile, da bomo kot zmagovalci nad tiranijo ostali zmagovalci v miru v prizadevanju za naš obstoj in naše pravice.

Koroški Slovenci smo od današnje Avstrije upravičeno pričakovali, da bo temu primerno naš doprinos tudi upoštevala. Vendar pa smo se bridko zmotili, ko smo leta 1945 mislili, da bomo v bodoče živeli bolj srečni in res svobodni ne samo v besedi, temveč tudi v vsem razvoju. Sicer imamo po pregonu hitlerjancev vrsto lepih uspešnih točk v naši zgodovini, vendar nas vse to ne more nikakor zadovoljiti. Vse kar imamo, bodisi gimnazijo ali naše gospodarske postojanke, je izraz našega trdega dela in tudi naše življenjske volje. Povsod tam, kjer smo bili aktivni, smo uspeli. Podarjenega nam je bilo bore malo.

Nikoli ne bomo pozabili kako so 1972. leta navalili na dvojezične krajevne napise naših vasi desničarski skrajneži, oblasti pa so stale nemočne ob strani.

Ne bomo pozabili tudi sramot-

nega preštevanja koroških Slovencev po avstrijskih oblasteh 1976. leta. Višek vsem tem dogodkom pa je bilo nedavno odlikovanje bivšega pučista in nacista Huberja po deželnem glavarju Wagnerju z najvišjim odlikovanjem Koroške. Ali ni to posmeh nam in vsem, ki smo se borili tudi za novo Avstrijo, posmeh vsem koroškim Slovincem in posmeh nad 50 milijonom žrtev nacifašizma?

Vse to nas mora končno tudi iztrezniti, da bomo imeli koroški Slovenci samo to, kar si bomo sami priborili s svojimi žulji, znanjem, poštenostjo in pridnostjo. Od podpisa državne pogodbe so nam le bore malo dali, vzeli pa veliko.

8. maj naj bi praznovali kot leta 1945 enotni in zavesti, da bomo obstali na naši zemlji le, če bomo to izpričali tudi dejansko in ne le tu in tam z par besedami in se z vso težo zavzeli za enakopravnost, mir in sporazumevanje med narodi.

V tem smislu bomo letos 13. maja v Celovcu praznovali dan zmage nad fašizmom in podpisa državne pogodbe.

Lipej Kolenik

PREBERITE

na strani

- 2 Slovenci v Italiji nočejo več čakati
- 3 Likovni razstavi v Pliberku
- 4 Zveza slovenskih žena organizirala modno revijo
- 5 Občni zbor Slovenskega planinskega društva Celovec
- 8 Boroveljski žičarji v strahu za delovna mesta

Danes, nekaj dni po 8. maju, ko smo pred 39 leti končno premagali barbarski fašistični sistem, in nekaj dni pred 15. majem, ko je postala Avstrija s podpisom državne pogodbe zapet svobodna in demokratična, nam vedno spet pridejo v spomin dogodki iz tistih časov, ki so za nas koroške Slovence kot mejniki v naši zgodovini in obenem tudi naši največji prazniki.

Nikoli poprej verjetno tudi nikoli potem nismo praznovali 8. maj tako veličastno, tako pristrčno, sproščeno in domače, kot leta 1945, ko je bil premagan nacifašizem. Bilo je nepopisno veselje nad novico, da je vojne konec, da je svoboda tu.

Beseda svoboda je bila za nas tedaj nekaj nepojmljivega, nekaj velikankega in obenem nekaj tako dragega in svetlega, da smo jo izgovarjali svečano in obenem tudi v upanju, da bo ta beseda res ostala resnična tudi za vse naše življenje in za zmeraj.

8. maj 1945 pa ni prišel sam od sebe. Zanj je moralo dati svoja življenja nad 50 milijonov ljudi. Koliko krvi, solza in trpljenja smo morali doprinesiti tudi koroški Slovenci, preden smo postali svobodni

Občni zbor Slovenskega planinskega društva v znamenju pomladitve

Slovensko planinsko društvo Celovec je minuli petek vabilo na občni zbor, ki je bil v Mladinskem domu

na Arihovo peč, tekma za Karavanškega medveda in sodelovanje s planinsko organizacijo večinskega naro-

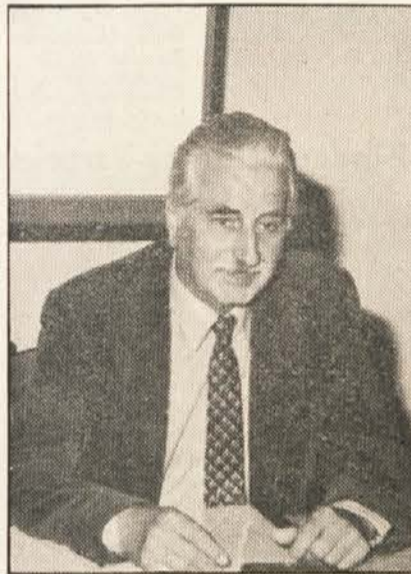

Člani novega, pomlajenega odbora

SSD v Celovcu. To je bila spet priložnost, da članstvo in javnost zve za bogato dejavnost SPD — najstarejše slovenske planinske organizacije v zamejstvu. SPD Celovec pa je tudi po članstvu najmočnejše slovensko združenje na Koroškem, saj ima nad 600 vpisanih članov.

Predsednik Lubo Urbajs je uvodoma pozdravil udeležence-delegate občnega zbora ter predstavnike Planinske zveze Slovenije predsednika glavnega odbora Tomaža Banovca, tajnika Jožeta Dobnika in predsednika izvršnega odbora Marjana Oblaka ter dr. Marjana Šturma kot zastopnika ZSO. Potem je Urbajs predlagal dnevni red občnega zbora, ki ga je zbrano članstvo soglasno sprejelo. Tako je najprej Rezka Iskra podala tajniško poročilo iz katerega je bila razvidna pestra dejavnost SPD Celovec. Poleg številnih rednih izletov slovenskih planincev v planine, zlasti pa na postojanko na Kočo nad Arihovo pečjo, je tajnica Iskra navedla vse večje akcije društva kot so srečanje planincev treh dežel, srečanje slovenskih planincev iz zamejstva s planinci matičnega naroda, spominski pohod

da. Tu ni moč navesti vseh prireditev posamič vendar je SPD Celovec od zadnjega občnega zbora, ki je bil

Lubo Urbajs med svojim poročilom

19. 12. 1980 uresničilo vse zastavljene cilje, ki jih je sprejelo v svoj prireditveni načrt.

Predsednik Lubo Urbajs je v svojem poročilu posebno naglasil delo mladinskega in alpinističnega odseka, ki sta v zadnji poslovni dobi bila izredno uspešna. Poleg izletov so se mladinci pod vodstvom Igorja Schellandra udeležili nekaterih plezalnih tečajev in izvedli nekaj zahtevnih tur, zlasti v zahodne Alpe, na najvišje gore Evrope. Alpinisti pa so plezali zahtevne smeri v južnotiroolskih Dolomiti in Julijskih Alpah, pri čemer je posebej treba omeniti Marjana Čertova.

Lubo Urbajs pa se je v svojih nadaljnjih izvajanjih bavil z bodočim delom SPD Celovec. Sem sodi postavitve slovenske planinske postojanke v Podjuni, bližje srečanje planincev treh dežel, zlasti pa s pripravami 85-letnice obstoja, ki ga bo SPD Celovec slavilo prihodnje leto. Urbajs je ob tej priložnosti tudi sporočil, da je društvu uspelo doseči sprejem v Zvezo avstrijskih planinskih društev, kar pomeni, da bodo tudi člani SPD Celovec v avstrijskih kočah, na železnici itd. imeli enake ugodnosti kot člani avstrijskih društev, kar doslej ni bil slučaj. Ponovno je Urbajs spet zahteval, da naše narodne organizacije končno ustanovijo nomenklaturno komisijo, ki bi lahko zavrla proces ponemčevanja ledinskih in gorskih imen na Koroškem.

Daniilo Kupper je kot preglednik računov zboru sporočil, da je odbor deloval korektno, kar pomeni, da za razrešnico odboru ni bilo kaj v oviro. V sledeči diskusiji je prišlo do številnih prispevkov, v katerih so se govorniki bavili o problemih društvenega dela, zlasti o problemu gradnje koč v Podjuni. Ob tej priložnosti sta se oglasila tudi gosta iz Slovenije. Tov. Banovec je društvu obljubil vso možno pomoč, posebno pa je naglasil dobro sodelovanje SPD Celovec in Planinske zveze Slovenije, pri čemer je izrazil željo, da bi koroški planinci bolj pogosto obiskovali kočje onstran meje.

Volitev novega odbora je stala v znamenju pomladitve. Dolgoletni predsednik Lubo Urbajs in tudi ostali člani glavnega odbora niso več kandidirali. Pri tem je razumljivo prišlo do živahne razprave, ker je bila splošna želja, da Urbajs še ostane na krmilu društva. Vendar je njegovo stališče, da vodstvo društva prevzamejo mlajši člani, naposled našlo razumevanje. Tako je novi predsednik SPD Celovec postal Franci Kropivnik, podpredsednik Joško Lepušič, tajnik Nežka Pinter, blagajnik Vera Janežič in pregledovalca računov Milan Kupper in Martin Urbajs.

Lubo Urbajs, ki je SPD Celovec vodil celih 31 let, gre vse priznanje za njegove velike zasluge, ki jih ima na področju razvoja slovenskega planinstva na Koroškem. Prepričani smo, da bo kdaj deležen tudi zaslužnega priznanja, saj je njegov idealizem, ki ga vlaga v planinsko dejavnost, neprecenljiv. a. k.

Šmihel pri Pliberku

Ker je bila letos dolga zima, smo se žene iz Bistrice, Dvora in Šmihela odločile, da organiziramo tečaj ročnih del. Tečaj se je pričel 3. 2. 1984 v prostorih Posojilnice v Šmihelu. Vodja tečaja je bila Danica Karničar, učiteljica ročnih del z Obirskega. Tečaj je trajal 10 petkovih večerov. Naučile smo se res mnogo lepih stvari. Od pletenja, šivanja, kvačkanja do izdelave umetnih rož. Večeri so potekali v priskrbenem vzdušju. Marsikatera žena je ob takim domačem krogu pozabila na svoje križe in težave, kajti žene na deželi nimajo dosti možnosti za razvedrilo.

Za zaključek smo pripravile tudi razstavo naših del. Razstava je bila osem dni na ogled. Z občudovanjem so si obiskovalci ogledovali dela spretnih rok, čeprav so se nam prej nekateri posmehovali, so potem ven-

dar morali priznati, da žene ne smeš podcenjevati.

Na zaključek smo povabile tudi predsednico Zveze slovenskih žena Mileno Gröblacher. Ob pristni domači malici in kozarcu mošta se je iztekel naš tečaj. Predno smo se razšle, smo sklenile, da bomo v bodoče organizirale še več tečajev in tako ostale povezane med sabo.

Našemu majhnemu društvu smo dale ime „Klub brezokavnikov“ v upanju, da se nam bo v bodoče pridružilo še več žena.

Tem potom se zahvaljujemo vsem ženam za sodelovanje, posebno še gospej Elči Karničar, ki je s svojim strokovnim znanjem in tudi zdravim humorjem doprinesla k uspehu našega dela. Zahvala velja tudi tov. Joško Nachbar, ki nam je dal na razpolago prostore v Posojilnici.

Jožica

PLIBERK

Pri nas se vedno kaj dogaja in o tem tudi sproti poročamo. Kljub temu se zgodi, da se katera od prireditev enostavno spregleda, o njej ne napišemo vesti.

Slovensko prosvetno društvo „Edinost“ je zelo aktivno. 15. aprila je vabilo v farno dvorano v Pliberk na uprizoritev drame „Pot do zločina“, katero je napisal Miško Kranjec. V gosteh smo imeli igralsko skupino Slovenskega prosvetnega društva iz Radiš, da nam predstavijo vsebinski in tudi igranju težko dramo, katero je zrežiral znani Silvo Ovsenk, ki je pravi mojster na odrskem področju. Že sam naslov drame, kakor tudi delež režiserja je obetal, da bomo doživeli lep večer slovenske dramatike. Vsi igralci so dovršeno podali svoje vloge.

Velika škoda in tudi sramota je, da se je tokrat igre željne publike

zbralo v takem številu, katerega pri nas nismo vajeni. Seveda je resnica, da je pri nas stalno nekaj na sporedu, vendar je tudi res, da takšnih, dobrih predstav ni vedno, pa kljub temu našega človeka ne zdrami nič iz zimskega „spanja“. Posebno pa je hudo dejstvo, da so prišli gostovat z Radiš kulturniki, ki so v igro vložili mnogo truda, da je predstava tako kvalitetna.

Igralsko skupino SPD „Radiše“ prosimo, da nam oprostijo našo malomarnost in lenobo. Prepričani smo, da Radišani drugod ne bodo našli enak odmev in da bodo kljub temu k nam spet prišli v goste. Mi pa se bomo potrudili, da bodo prihodnjič igralci šli zadovoljni domov in da jim ne bo žal časa za dvig kulture.

ikej

Delegati in gostje občnega zbora

JANKO MESSNER

Koliko znamo še slovensko?

Jezikovni pogovori v Radiu Celovec

12

Danes si bomo približe ogledali veznik "ter": pravzaprav je stavčni veznik in ga ne bi smeli vpregati namesto veznika "in" — kakor bomo to videli v naslednjem primeru: "Potovanje z avtobusom 'ter' pestri program sta udeležence precej izmučila..." Morali bi zapisati: Potovanje z avtobusom in pestri program sta udeležence precej izmučila. Tako torej ne bi smeli z njim povezovati posameznih stavčnih členov: Micka in Mojcka in Rozika in Pavla in Tevžej ter Peter. Pravilno postavljamo vejice med naštevane, zadnja dva pa povežemo z IN: Micka, Mojcka, Rozika, Pavla, Tevžej in Peter.

Za povezovanje stavkov pa si velja zapomniti naslednje: ter uporabljamo kot zadnji veznik v naštevanju ali pa nam veže dva povedka, od katerih je drugi s prvim v rahli NAMERNI zvezi. Oglejmo si to pravilo ob dveh zgledih:

Stopical je in se prestopal in pokašljeval ter si na vse načine prizadeval, da bi ga opazili.

Zgled za drugo pravilo: Zamahnil je z vso silo ter razklal velikana. Tu gre za namerno vsebino drugega stavka: čemu, s kakšno namero, s kakšnim ciljem je zamahnil z vso silo? S ciljem, z namero, da bi mu razčesnil bučo! In še eno rabo imamo: v takšnih zvezah

kakor "hodil je sem ter tja" ali pa "semtertja se tudi Messner zmoti". To pomeni tu pa tam, zdaj pa zdaj, včasih se tudi M. zmoti.

Mojster v reševanju tega vprašanja je Ciril Kosmač. V noveli Kruh ima veznik TER že kar v prvem stavku: Skoraj vsak teden trdno sklenem, da bom neusmiljeno garal, ter se po kosilu in večerji z naravnost občudovanja vrednim premagovanjem vračam domov... Trdni sklep, da bo garal, na eni strani, vračanje domov na drugi! Čemu se vrača domov? da bo garal... Torej je to vračanje domov že vnaprej določeno, namerno, ima neki cilj. Zato uporablja veznik "ter".

In zdaj 'kljub temu, da'... Namesto teh treh besed ima slovenščina eno samo: čeprav ali četudi. Torej ne 'kljub temu, da' je bil Beograd za časa druge svetovne vojne bombardiran, temveč: čeprav je bil Beograd v drugi svetovni vojni bombardiran... Dober pa je takšenle stavek: Kljub temu spodrslija je naše moštvo na koncu zmagovalo. Tu je namreč prislovno rabljen samo veznik "kljub", povezan s celoto "ta spodrslija", v 3. sklonu „kljub temu spodrslija“. Nadalje: 'Ta možnost jim je bila dana' v Sarajevu... 'Imeli pa so tudi možnost, da' so si ogledali Dubrovnik. Pravilno: To so lahko storili v Sarajevu, lahko so si ogledali Dubrovnik, imeli so priložnost za ogled Dubrovnika in podobno. Samo ne "es wurde ihnen die Möglichkeit gegeben", saj kar vohamo nemščino v stavku: 'V Ljubljani jim je bila dana možnost, da' so se gostitelju najprisrčneje zahva-

lili. Prav: V Ljubljani so imeli priložnost za zahvalo, so se gostitelju lahko zahvalili.

In zdaj še "od dneva do dneva": prav gotovo ne more naraščati število brezposelnih od dneva do dneva, ker je to „von Tag zu Tag“, slovensko se temu reče: iz dneva v dan, dan za dnem, dan na dan, tako bogato se lahko izraža Slovenec! Ampak ne, tisti, ki bi morali skrbeti za lepo slovensko besedo, ti gre do na posodo k Nemcem — po četrto možnost! Vprašam, ali ni to žalostno dovolj!

V eni preteklih oddaj je bil govor o veznikih "čim" in "tem". Tu še dva zgleda za utrditev spoznanja. Narobe je 'čim boljši pogoji za poklicno življenje', prav: kar se da dobre možnosti... da bo čim več otrok deležnih dvojezičnosti v šoli — pravilno: da bo kar največ otrok, čedalje več otrok deležnih... In še eno napako si za sklep današnjega pogovora oglejmo od blizu: 'Tekom' prvih deset dni novega šolskega leta. Pravilno: V prvih desetih dneh. Namesto 'tekem leta' je pravilno: med letom, 'tekom časa' se pravilno reče: s časom, namesto 'tekom dogodkov' je pravilno: z dogodki. 'Tekom treh dni' je pravilno: v treh dneh, 'tekem zime' — pozimi. Saj v našem jeziku vendar ne more kar naprej vse teči: Namesto da tečejo diskusije in debate (in v ljubljanski RTV celo beseda kot takšna — osamljena, sama zase!) kakor zajci in voda, bi bilo kajpak boljše reči, da ljudje diskutirajo in debatirajo, še bolje pa: da se pogovarjajo in razpravljajo o tem in drugem.

„Hände weg von der zweisprachigen Schule“

Brošura, ki je namenjena koroški in avstrijski javnosti, odločno zagovarja skupno in dvojezično šolstvo

Te dni je izšla publikacija slovenskega znanstvenega inštituta v Celovcu o manjšinskem šolstvu na Koroškem. Brošura nosi naslov „Hände weg von der zweisprachigen Schule. Engagierte Gegenschrift gegen eine provinzielle Verschwörung“ in je napisana v nemščini. Namenjena je koroški in avstrijski javnosti.

Poleg sodelavcev slovenskega znanstvenega inštituta kot avtorja sodelujeta tudi univ. docent na salzburški univerzi Hanns Haas in univ. prof. Peter Gstettner iz Celovca.

Vsi avtorji brošure so dobri poznavalci zgodovine in sedanjega trenutka dvojezičnega šolstva na Koroškem. Brošura je napisana poljudno. Bogata je na dokumentih in slikovnem gradivu. Zaradi visoke naklade ima nizko ceno, saj stane le 25 šilingov.

Glavni namen brošure je, da ob najnovejših napadih na sedanjo ureditev dvojezičnega šolstva zavrne glavne trditve koroških nemško nacionalnih krogov, ki hočejo izsiliti getoizacijo slovenskih otrok. Vendar bo bralec hkrati dobil tudi dobro sliko o novejši

zgodovini koroških Slovencev, predvsem seveda o razvoju šolstva na narodnostno mešanem ozemlju Koroške. Bralec bo spoznal, da je bilc šolstvo na Koroškem važno orodje za germanizacijo slovenske manjšine. Jasno je, da naj bi tudi ločne šole oziroma ločni razredi prispevali k ponemčevanju koroških Slovencev.

Najnovejša publikacija inštituta seveda tudi slovenskemu bralcu nudi celo vrsto argumentov za diskusijo o položaju koroških Slovencev. Avtorji se seveda zavzemajo za skupno in dvojezično šolstvo. Dvojezično šolstvo ne vidi izločeno od ostale družbene situacije. Od njega pričakujejo in zahtevajo take učinke, ki bodo s pospeševanjem dvojezičnosti v šoli in v javnosti sploh koristili vsemu prebivalstvu južne Koroške in omogočili enakopraven razvoj obeh narodov, ki živita na Koroškem.

V celoti objavljamo spodaj prispevek salzburškega univerzitetnega docenta dr. Hannsa Haasa z naslovom: „Eindeutschung als oberstes Prinzip. Die Geschichte einer Einverleibung.“

Eindeutschung als oberstes Prinzip

Die Geschichte einer Einverleibung

Univ. Doz. Dr. Hanns Haas, Salzburg

Wenn es nach den Wünschen der Deutschnationalen geht, endet Kärntens Nationalitätenkampf mit dem Verschwinden der Slowenen. Tatsächlich war Südkärnten noch in der zweiten Hälfte des 19. Jahrhunderts weitaus überwiegend von Slowenen bewohnt, während es heute fast durchwegs gemischtsprachig ist. Diese allmähliche Entnationalisierung der Slowenen ist das Ergebnis hundertjähriger Germanisierung. So ist die slowenische Volksgruppe nunmehr zu einer zahlenmäßigen Minderheit geworden, die um ihre weitere Existenz bangt.

Die Germanisierung der Kärntner Slowenen ist das Ergebnis wirtschaftlicher und sozialer Faktoren. Denn das slowenische bzw. gemischt-

sprachige Südkärnten wurde schon zur Mitte des 19. Jahrhunderts von deutschen Oberschichten beherrscht, während die slowenische Volksgruppe in ihrer großen Masse aus Kleinbauern und Arbeitern bestand. Die deutschen Oberschichten aber lebten gut vom Arbeitsertrag der Slowenen und von den natürlichen Gütern des südlichen Landesteiles und sie wollten ihre Position halten. Daher behinderten sie jede wirtschaftliche und gesellschaftliche Initiative der Slowenen und wurden zum erbitterten Gegner der slowenischen Nationalbewegung. Langfristig konnte sie ihre Privilegien aber nur durch Verdeutschung der Slowenen absichern.

Langfristig konnten die deutschen Oberschichten ihre Privilegien nur durch Verdeutschung der Slowenen absichern.

Eine sofortige und rasche Eindeutschung der slowenischen Volksgruppe war aber weder möglich noch notwendig. Daher wurde seit der 2. Hälfte des 19. Jahrhunderts jede neu entstehende oder zahlenmäßig vermehrte gesellschaftliche Schicht durch Eindeutschung den Interessen der deutschbürgerlichen Oberschichten dienstbar gemacht. Die eingedeutschten Slowenen erlangten freilich nur untergeordnete Positionen, wie es ihrer Funktion entsprach, Fremdherrschaft aufrechtzuerhalten. Das deutschsprachige Bürgertum nahm übrigens auf die Entwicklung des beherrschten Landesteiles nie sonderlich Bedacht. Nicht zuletzt darauf ist die Rückständigkeit Südkärntens zurückzuführen.

Die schrittweise Eindeutschung der Kärntner Slowenen ist eng mit dem Entwicklungsgang der industriellen Revolution verbunden. Als erstes er-

schaffliche und kulturelle Selbsthilfe der Slowenen um 1880 ohnehin ein hohes Niveau erreichte. Das Dorfbürgertum selbst konnte oberflächlich eingedeutscht werden, nicht hingegen die Masse der slowenischen Kleinbauern. Es war vordringlich, sie von der slowenischen Nationalbewegung fernzuhalten. Daher wurden sie mit wirtschaftlichem und politischem Druck als sog. „deutschfreundliche“ bzw. „deutschnationale Slowenen“ dem deutschen Lager einverleibt; die national engagierten Slowenen hingegen wurden als „Nationalslowenen“ diffamiert und wo immer es ging benachteiligt.

Die Masse der slowenischen Kleinbauern konnte nicht eingedeutscht werden.

Zur Zwischenkriegszeit wurde diese Spaltung ideologisch verhärtet, in-

dem die „deutschfreundlichen Slowenen“ eine eigene Identität als „Windische“ erhielten, deren slowenische Nationalität rundweg bestritten wurde. Als „windisch“ wurden die Slowenen seit alters von ihren deutschsprachigen Nachbarn bezeichnet. Nunmehr aber erfuhr der Begriff eine politisch motivierte Umdeutung zur Charakterisierung der wirtschaftlich abhängigen und daher national indifferenten Slowenen. Die Konstruktion einer eigenen „windischen“ Zwischengruppe hat mittlerweile durch weitgehende Verdeutschung der ihrer slowenischen Nationalität entfremdeten Kärntner ihren Zweck erfüllt. Heute ist selbst in der deutschnationalen Agitation von „Windischen“ nur noch selten die Rede.

Nach Intelligenz und Kleinbauern war zur Jahrhundertwende auch die Arbeiterschaft der Germanisierung ausgesetzt, und zwar vor allem aufgrund ihrer Abhängigkeit von deutschen Unternehmern und Grundherrn. Häufig war ihr Bekenntnis zum Deutschtum die Voraussetzung für die Einstellung in den Betrieb. Einen tatsächlichen Wandel von Sprache und Nationalität vollzog die Arbeiterschaft vorerst allerdings ebensowenig wie die Kleinbauern. Dieser Sprachwechsel nimmt bekanntlich ohnehin lange Zeit in Anspruch, in der Regel drei Generationen, berechnet seit der politischen Abkehr von der angestammten Nationalität.

Der bis 1914 ausgebildete Mechanismus der Germanisierung ist in seinen Grundzügen bis heute unverändert. Es sind immer noch die wirtschaftlichen Verhältnisse, die die Eindeutschung der Slowenen verursachen. Es ist den Slowenen nicht gelungen, wirtschaftlich gleichzuziehen. Beinahe sämtliche größere Wirtschaftsbetriebe Südkärntens sind in Besitz oder Verfügungsgewalt des deutschsprachigen Bevölkerungsteils. Die Ansiedlung von Betrieben mit jugoslawischer Kapitalbeteiligung stößt auf erbitterte Gegnerschaft deutschnationaler Kräfte. Im Management der Kärntner Industrie sowie in den höheren und mittleren Rängen der Landesverwaltung sind Slowenen äußerst schwach vertreten. Hingegen ist der Anteil an land- und forstwirtschaftlich Beschäftigten unter den Slowenen besonders groß. Sämtliche aufgrund der Volkszählungsergebnisse 1971 erarbeiteten Daten zeigen die relative Rückständigkeit der slowenischen Sozialstruktur. Diese wirtschaftliche Lage bietet denkbar schlechte Ausgangsbedingungen für die Erhaltung der slowenischen Sprache, die jenseits von Haus und Hof als Verständigungsmittel fortwährend an Bedeutung verliert.

Die Germanisierung ist wirtschaftlich bedingt, aber durch einen politi-

Iz vsebine brošure:

- Schlußstrich-Experimente, Theodor Domej,
- Ein Blick in Kärntens schwarze Küche, Peter Wieser,
- Breite Ablehnungsfront,
- Kärnten auf dem Weg zur Apartheid! Univ. prof. Dr. Peter Gstettner,
- Plädoyer für die Zweisprachigkeit, Dr. Avguštin Malle,
- Schlußstrich unter Assimilierung!

schen Mechanismus abgesichert. Tatsächlich geht seit hundert Jahren die Eindeutschung der Slowenen unter tatkräftiger Mithilfe von Staat, Politik und Vereinsleben voran. Die öffentlichen Gewalten haben vielfache Möglichkeiten, „deutsche Interessen“ im Schulwesen, durch Kreditvergabe oder durch Sprachenregelungen zu fördern. Bezeichnend ist ihre Personalpolitik. So war schon in habsburgischer Zeit im höheren und

mittleren Dienst der Verwaltung Kärntens für Slowenen kein Platz. Deutschnationale Parteien und Vereine leisten „völkische Schutzarbeit“, wenn die öffentlichen Einrichtungen nicht ausreichen. Und schließlich wurde ein ganzes Ideologiegebäude errichtet, das die Eindeutschung der Slowenen als angeblich „natürliche“ Entwicklung rechtfertigt und ihre wirtschaftlich-sozialen Ursachen leugnet.

Eindeutschungs-Parteien und strukturelle Gewalt

Von größter Bedeutung für die Eindeutschung der Slowenen aber sind die politischen Parteien. Jede der Entnationalisierungsphasen ließ eine neue deutschnationale Partei entstehen: die Eindeutschung der Intelligenz führte zur Entstehung des deutschliberalen, dann deutschnationalen, später großdeutschen Lagers; die Eindeutschung der Kleinbauern zur Kärntner Bauernpartei, später Landbund, FPÖ und ÖVP sind die jeweiligen Erben der beiden Parteienrichtungen. Ja, und schließlich leistete auch die Sozialdemokratie ihren Beitrag zur Verdeutschung der Slowenen.

Die Kärntner Sozialdemokratie stand zwar ihrem politischen Selbstverständnis nach über dem bürgerlichen Nationalitätenstreit. Ihr verbaler Internationalismus war allerdings nur ein verstecktes Bekenntnis zum Deutschtum. Denn wann immer die Parteiführung sich zum nationalen Problem äußerte, verteidigte sie die „bestehenden eingelebten Verhältnisse“ gegen die slowenische Forderung nach stärkerer Berücksichtigung des Slowenischen in Amt und Schule. Sie hat nie erkannt, daß die Unterdrückung der slowenischen Sprache lediglich die kulturelle Ausdrucksform der sozialen Unterdrückung der slowenischen „Kleinen Leuten“ durch

Bekennniszwang perpetuiert den Nationalitätenkonflikt, damit sich die slowenische Volksgruppe nicht entwickeln kann. Daher auch die „Volkszählung besonderer Art“ aus dem Jahre 1976 und der Slogan des Kärntner Heimatdienstes: „Entscheide dich deutsch, wenn du nicht Slowene sein willst!“

Die strukturelle Gewalt schlägt allerdings unter zwei Voraussetzungen in manifeste um. Dann nämlich erstens, wenn die äußeren Umstände erlauben, die bisherige Politik mit neuen Mitteln fortzusetzen. Das war so im Ersten Weltkrieg, als die bescheidenen Ansätze eines slowenischen kulturellen und politischen Eigenlebens durch Verfolgung der Intelligenz zunichtegemacht wurden — einen Politik, die übrigens durch die Ausweisung beinahe sämtlicher slowenischer Lehrer und einer großen Zahl slowenischer Priester in den Jahren 1920-21 vervollständigt wurde. Und schließlich sollte die Volksgruppe im Nationalsozialismus durch Terror und Aussiedlung rasch eliminiert werden.

Antislowenische Politik tendiert aber auch dann zu manifester Gewaltanwendung, wenn die Slowenen bescheidene Erfolge zu verzeichnen haben. Diese Phase des Nationalitätenkonflikts ist erneut mit Ortstafelsturm, „Volkszählung besonderer Art“ sowie der aktuellen Kampagne gegen das zweisprachige Schulwesen erreicht.

Die Feindschaft der Deutschnationalen richtet sich vornehmlich gegen das Bundesgymnasium für Slowenen. Tatsächlich ist die ethnopolitische Bedeutung dieser Bildungsstätte außerordentlich groß. Ihre Schüler und Absolventen tragen wesentlich zur Verbesserung der sozialen, wirtschaftlichen und kulturellen Struktur der Volksgruppe bei. Nach einem Jahrhundert Unterdrückung bewältigen die Slowenen gleichsam wieder eine erste Phase der nationalen Erneuerung, denn die Herausbildung einer breiten nationalen Intelligenzschicht ist die Grundlage für die Entwicklung und den Fortbestand jeder ethnischen Gemeinschaft. Ein überdurchschnittlich großer Anteil

Die Sozialdemokratie hat nie erkannt, daß die Unterdrückung der slowenischen Sprache die Ausdrucksform der sozialen Unterdrückung war.

das deutsche Bürgertum war. Diese Einsicht in den sozialen Ursprung der Germanisierung ist ihr bis heute verschlossen geblieben und sie hat daher nie zur Kenntnis genommen, daß die nationale Entwicklung der Slowenen gleichzeitig eine Form ihrer sozialen Emanzipation ist. Damit bestätigt sie die doppelte, soziale und nationale Unterdrückung der Kärntner Slowenen.

Man könnte die Germanisierung als Ergebnis von „struktureller Gewalt“ bezeichnen, da schon der tagtägliche Umgang mit Gutsherr, Fabrikant, Großhändler und Beamten die Slowenen zwangsläufig ihrer Nationalität entfremdet, ohne daß manifeste Gewaltanwendung erforderlich ist. Dieser Mechanismus der strukturellen Gewalt findet seine höchste Ausdrucksform im Bekenntniszwang, dem die Slowenen permanent ausgesetzt werden. Er entstand um 1880 als ein Mittel, die „deutschfreundlichen“ von den Bekenntnis-slowenen zu separieren. Die Slowenen haben seither entweder durch das Bekenntnis zum Deutschtum und noch besser durch Assimilation politisches Wohlverhalten zu zeigen; dann sind sie nicht weiter behelligt. Oder aber sie werden als nationalbewußte Slowenen diskriminiert. Der

Die versteckte Gewalt wird auch offenbar, wenn die Slowenen bescheidene Erfolge verzeichnen.

der Schüler des Bundesgymnasiums für Slowenen stammt aus Bauern- und Arbeiterfamilien. Das zeigt einmal mehr die soziale Bedeutung der slowenischen Bewegung.

Die junge slowenische Intelligenz gefährdet also die langfristige Verdeutschung der Volksgruppe. Dazu kommt noch eine zunehmend größer werdende Toleranz der Kärntner und gesamtösterreichischen Bevölkerung in Volksgruppenfragen. Es wächst die Bereitschaft, die kulturelle Eigenart des slowenischen Nachbarn zu achten, teils sogar, seine Sprache zu

(Dalje na 7. strani)

(Nadaljevanje s 6. strani)
erlernen. Schon geben deutschspr...

mus. Er beabsichtigt, die Erhaltung
der slowenischen Nationalität zu...

dann vermittelt die Schule Bildungs-
inhalte sowie Einsichten in soziale...

drückung war eine hohe Analphabe-
tenrate, die das wirtschaftliche Fort...

sprachige Schulwesen ein, das ja im
Gegensatz zur früheren utraquisti-

Auf die Schule hat man es seit jeher abgesehen

Die Schulfrage war von jeher ein
fester Bestandteil der Kärntner Na-

einer Volksgruppe. Lesen u. Schrei-
ben lernt man am besten in seiner...

Im alten Österreich sollte laut Ver-
fassung der Volksschulunterricht nur...

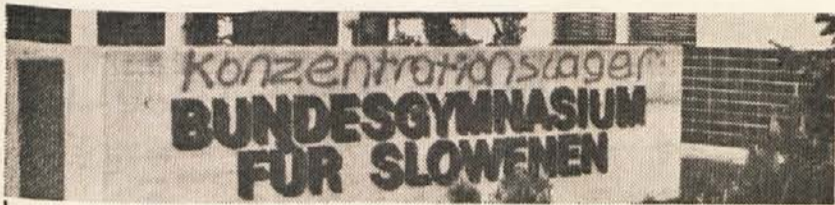
Die Einheitsschule hatte als
Instrument der Germanisierung

Schulverwaltung bis 1941 die gemei-
nsame Erziehung aller Schüler...

Die utraquistische Schule bestand
formal bis 1941; nach dem Überfall...

Ein erster Schritt in dieser Rich-
tung war der zu Schulbeginn 1958...

1959 wurde schließlich der heutige
Typus der zweisprachigen Schule...

Bundesgymnasium für Slowenen:
Ein spezielles Hafobjekt der Eind deutscher

RADIO - TELEVISION

AVSTRIJA 1

PETEK, 11. 5.: 9.00 Poročila
- 9.05 Za predšolske otroke
- 9.30 Ruščina - 10.00 Šolska...

19.30 Domača reportaža - 21.15 Lolita
- 23.45 Poročila.
SREDA, 16. 5.: 9.00 Poročila - 9.05 Tudi...

vadne zgodbe Roalda Dahla - 0.05 Poro-
čila.
NEDELJA, 13. 5.: 9.00 Matineja - posne-
tek od blizu - 12.00 Slavnostni koncert...

AVSTRIJA 2

PETEK, 11. 5.: 17.30 Knjiga - prijatelj
otroka - 18.00 Slike iz Avstrije...

LJUBLJANA

PETEK, 11. 5.: 8.50 TV v šoli - 17.15
Poročila - 17.20 Od vsakega jutra...

SOBOTA, 12. 5.: 8.00 Poročila - 8.05 Slo-
venske ljudske pravljice - 8.25 Ciciban...

Torek, 15. 5.: 9.00 Poročila - 9.05 Za
predšolske otroke - 9.30 Angleščina...

18.55 Robi Robi Robin Hood - 19.20 Naj-
lepše otroške pesmi - 19.30 Čas v sliki...

SREDA, 16. 5.: 17.30 Dežela in ljudje -
18.00 Slike iz Avstrije - 18.30 Heidi...

SREDA, 16. 5.: 8.50 TV v šoli - 17.45 Poro-
čila - 17.50 Pedenžep - 18.25 Zasavski...

